

Лексикологія. Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова. Тлумачний словник

Правило 1. Лексикологія – розділ мовознавства, що вивчає словниковий склад мови, або *лексику*.

1. Однозначні слова
2. Багатозначні слова
3. Синоніми
4. Антоніми
5. Омоніми
6. Пароніми

ЗА ЗНАЧЕННЯМ

1. Власне українська лексика
2. Запозичена лексика

ЗА ПОХОДЖЕННЯМ

1. Загальноживані слова
2. Професійні слова
3. Діалектні слова
4. Неологізми (авторські)
5. Застарілі слова (історизми і архаїзми)

ЗА ВЖИВАННЯМ

1. Нейтральна лексика
2. Емоційно забарвлена лексика

ЗА ЕМОЦІЙНИМ ЗАБАРВЛЕННЯМ

Лексика – сукупність слів певної мови.

Правило 2. Однозначне слово – це слово, що має одне значення.

Одне значення мають переважно:

- назви людей: українець, киянин, слюсар, лікар, директор, родич,
- назви тварин: олень, леопард, дельфін, окунь, краб, горобець,
- назви рослин: сосна, тополя, вишня, пшениця, буряк, ромашка,
- назви конкретних предметів: шафа, стілець, долото, лопата, піджак,
- назви місяців і днів: січень, лютий, понеділок, вівторок.

Правило 3. Багатозначне слово має два і більше значення.

Наприклад, слово “земля” має аж шість значень: 1. Третя по порядку від Сонця велика планета, яка обертається навколо своєї осі і навколо Сонця. 2. Верхній шар земної кори. 3. Речовина темо-бурого кольору, що входить до складу земної кори. 4. Суша (на відміну від водяного простору). 5. Грунт, який обробляється і використовується для вирощування рослин. 6. Країна, край, держава.

Зверніть увагу, що **багатозначні** слова мають щось спільне у своїх значеннях: *крило птаха – крило літака, пшеничне поле – футбольне поле* (схожі за функцією чи формою), а **омоніми** – слова, що мають абсолютно різні значення: *тепла байка (тканина) – літературна байка (жанр)*.

Словник української мови

Академічний тлумачний словник (1970—1980)

в означеннях

Вітаємо в онлайн-версії «Словника української мови» в 11 томах.

Про словник

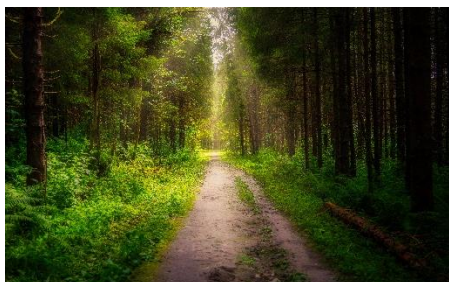
Одинадцятитомний «Словник української мови» (або СУМ-11), що його було видано у 1970 — 1980 роках, став першим у історії тлумачним словником української мови. На ньому базуються чи не всі сучасні українські тлумачні словники, зокрема «Великий тлумачний словник сучасної української мови» (ВТССУМ) та оновлений «Словник української мови у 20 томах», публікацію якого розпочала Академія наук України у 2010 році.

Словник укладено великим колективом науковців за україномовною літературою від часів Котляревського до 1980 року. Після більшості тлумачень у словнику наведено справжні випадки вживання слова, що ілюструють його значення.

Практичні завдання

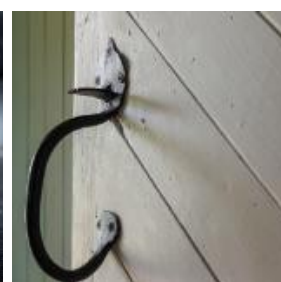
1. Визначте, скільки значень мають запропоновані слова, скориставшись тлумачним словником (відскануйте к'юар-код).

ЛІС

КІЛОГРАМ

КЛЯМКА

Однозначні

Багатозначні

2. Відскануйте к'юар-код «Словника української мови» і выпишіть тлумачення запропонованих слів.

СВІТЛИЙ

1

2

3

4

5

ЧАШКА

1 _____
2 _____
3 _____
4 _____
5 _____

3. Визначте: це багатозначні слова чи омоніми?

1. Рій бджіл — рій думок. (2 бали)
 багатозначні
 омоніми
2. Гостра коса — дівоча коса. (2 бали)
 багатозначні
 омоніми
3. Крило ластівки — крило вітряка. (2 бали)
 багатозначні
 омоніми
4. Материнська ласка — хижа ласка (звір). (2 бали)
 багатозначні
 омоніми
5. Черствий хліб — черстве серце. (2 бали)
 багатозначні
 омоніми
6. Працювати на землі — орбіта Землі. (2 бали)
 багатозначні
 омоніми

Твій результат: _____ балів.

Виконайте навчальні ігри:

- ❖ Гра «Однозначні й багатозначні слова»: [Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова \(learningapps.org\)](https://learningapps.org)
- ❖ Гра «Омоніми й багатозначні слова»: [Омоніми та багатозначні слова \(learningapps.org\)](https://learningapps.org)
- ❖ Гра «Багатозначні слова та однозначні»: [Багатозначні слова та однозначні \(learningapps.org\)](https://learningapps.org)

Рекомендовані джерела

1. Лексичне значення слова. Однозначні та багатозначні слова.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=B5O_qGDBDqU&ab_channel=GeorgeNailer
2. Однозначні та багатозначні. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=WHHtHWEaams&ab_channel